

AZ ELEKTRONIKUS SZERZŐDÉSKÖTÉS ÁLTALÁBAN ÉS A BIZTOSÍTÁSI, KÜLÖNÖSEN A GÉPJÁRMŰ-FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁSI SZERZŐDÉS ELEKTRONIKUS ÚTON TÖRTÉNŐ MEGKÖTÉSE

BARTA JUDIT*–CERTICKY MÁRIO**

A tanulmány két részből áll. Az első rész az elektronikus úton történő szerződéskötés – különösen az alakiság kérdéskörének – magyar jogi szabályozásával és annak uniós jogi hátterével foglalkozik, kitérve a biztosítási szerződések elektronikus úton történő megkötésére. A második rész a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítások elektronikus úton történő létrehozására irányuló szabályozást mutatja be részletesebben. Ennek keretében nagy hangsúlyt kap a szerződéskötés folyamatának vizsgálata, a biztosítót terhelő jogszabályi kötelezettségek teljesítése. A biztosítási szerződések létrehozása akár hosszabb időt is igénybe vehet (kockázat-elbírálás), amely alatt bekövetkezhet a biztosítási esemény, ezért indokolt az ún. előzetes fedezetigazolás jogintézményét is ismertetni.

Kulcsszavak: biztosítási szerződés, elektronikus szerződéskötés, kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás

The study consists of two parts. The first part examines the Hungarian legal regulation of contracts concluded by electronic means and its regulation of the European Union, in special regard to the insurance contracts concluded by electronic means. The second part of the study examines the particular rules of third-party liability insurance contract concluded by electronic means. In this context great emphasis is given to examination of the process of contracting, in regard to the fulfillment of insurers commitments. Examining of the insurers provision of coverage, respectively the commencement of risk-bearing is indispensable, because it is the essence of the liability insurance. In regard to this study examines the preliminary provision of coverage and the document filled out by insurer which verifies the insurance cover.

Keywords: insurance contract, contract concluded by electronic means, third-party liability insurance

* Dr. BARTA Judit PhD
intézeti tanszékvezető egyetemi docens
Miskolci Egyetem ÁJK
Civilisztikai Tudományok Intézete
Kereskedelmi Jogi Intézeti Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros
barta.judit69@t-online.hu

** Dr. CERTICKY Mária
II. éves nappali tagozatos PhD-hallgató,
Miskolci Egyetem ÁJK
Civilisztikai Tudományok Intézete
Kereskedelmi Jogi Intézeti Tanszék
3515 Miskolc-Egyetemváros
certicky@freemail.hu

BEVEZETÉS

Jelen tanulmánynak több kitűzött célja van. A tanulmány első része azt kutatja, hogy mikortól ismeri el a magyar jog a szerződés elektronikus úton történő létrehozását, mely jogszabályok és hogyan szabályozzák azt, milyen uniós előírásokra volt a magyar jogalkotó figyelemmel, megfigyelhető-e előremutató változás az új Ptk. hatálybalépését követően e körben. Kérdés az is, hogyan illeszkedik az elektronikus úton tett jognyilatkozat a magyar polgári jog által elismert hagyományos jognyilatkozat-tételi módokhoz, milyen alakíságot tulajdoníthatunk annak. A vizsgálódás tárgya továbbá, hogyan érvényesülnek a gyakorlatban a vázolt általános szabályok a biztosítási szerződések megkötése során, illetve, milyen különös előírásokra kell még figyelemmel lenni e szerződések létrehozásával kapcsolatban. A tanulmány második része a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás elektronikus úton történő megkötésével foglalkozik behatóbban, kitérve az ún. előzetes fedezetigazolás jogintézményére is.

1. AZ ELEKTRONIKUS SZERZŐDÉSKÖTÉS MAGYAR SZABÁLYOZÁSÁNAK ELSŐ LÉPÉSEI

Az Európai Parlament és a Tanács 2000. június 8-án fogadta el az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások¹, különösen az elektronikus kereskedelem² egyes jogi kérdéseiről rendelkező *2000/31/EK irányelvét*, az úgynevezett *e-kereskedelem irányelvet* (a továbbiakban: *e-kereskedelem irányelv*). Már ekkor megfogalmazódott a cél, hogy az EU piacán egységes elvek mentén kell szabályozni az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások nyújtásának feltételeit, és el kell ismerni az elektronikus úton történő szerződéskötést, illetve annak egyenrangúságát a klasszikus szerződéskötési módokkal. Az irányelvet az elektronikus kereske-

¹ Információs társadalommal összefüggő szolgáltatás: elektronikus úton távollevők részére ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatás, amelynek igénybevételét a szolgáltatás igénybe vevője egyedileg kezdeményezi; Valamint minden olyan ellenszolgáltatás nélkül nyújtott szolgáltatás, amely nem az Alkotmány által biztosított véleményszabadság gyakorlásának körébe tartozik. Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás fenti, az európai uniós definíciót átvevő meghatározása a számítógépes hálózatok útján végzett tevékenységek széles skáláját öleli fel. Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásoknak a meghatározása kiterjed továbbá az olyan szolgáltatásokra is, amelyeket a szolgáltató nem ellenérték fejében végez, így például az online információszolgáltatásra. Ugyanakkor az olyan tevékenységek, mint az áruk szállítása vagy a szolgáltatások hálózaton kívüli nyújtása, nem tartoznak ebbe a körbe (Ektv. 2. f) pont).

² Az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások részét képezik az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, amelyek célja áruk, illetőleg szolgáltatások üzletszerű értékesítése, beszerzése, cseréje. A definíció alapján az információs társadalommal összefüggő szolgáltatásokon belül a többi szolgáltatástól két specifikum különbözteti meg az elektronikus kereskedelmi szolgáltatásokat: egyrészt az üzletszerűség, másrészt a szolgáltatások, ill. áruk értékesítése, beszerzése, cseréje – melyek teljesítése természetesen „offline” is történhet (Ektv. 2. § a) pont).

delmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (a továbbiakban: Ektv.) ültette át a magyar jogba.

Az e-kereskedelem irányelv hatására fogadta el a magyar jog, hogy elektronikus úton is lehet szerződést kötni. Az akkor hatályban lévő a Polgári törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény (a továbbiakban: régi Ptk.) klasszikus szabályai szerint a szerződést írásban, szóban, ráutaló magatartással és hallgatással lehetett létrehozni. Kérdést vetett fel, hogy hogyan illeszkedik az elektronikus úton kötött szerződés a tradicionális szerződéskötési módokhoz, lehet-e ezek valamelyikével azonosítani azt, ha igen, melyikkel, vagy egy újabb, különleges szerződéskötési móddal állunk szemben. Az irányelv átültetése során a régi Ptk. nem került módosításra, azaz továbbra is a magyar polgári jog alapján a szerződés írásban, szóban, ráutaló magatartással és hallgatással jöhetett létre. Az elektronikus úton kötött szerződést tehát ezekbe a kategóriákba kellett beilleszteni. Az Ektv. nem tér ki a tipizálásra, csak a törvény miniszteri indokolása tartalmaz egy utalást arra, hogyan gondolkodott a jogalkotó az elektronikus úton kötött szerződés megkötésének módjáról: „Az e-kereskedelem irányelv egyes rendelkezéseinek – nevezetesen az elektronikus úton létrejött szerződések elismerésére vonatkozó szabályoknak (9. cikk) – érvényesülését egyrészt a régi Ptk. 205. § (1), valamint 216. § (1) bekezdései (a ráutaló magatartás általános, nem korlátozott fogalma), másrészt az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvény előírásai biztosítják.” Ebből az a következtetés vonható le, hogy a magyar jogalkotó az elektronikus úton kötött, az Ektv. által szabályozott elektronikus szerződéskötést alapvetően *ráutaló magatartással* létrehozott szerződésnek tekintti, illetve, ha sor kerül elektronikus aláírás használatára, akkor írásban megkötött szerződésnek. Az írásbeliség elismeréséhez egy már korábban elfogadott irányelv és az annak alapján megszületett törvény szolgált alapul, az e-aláírásokról az 1999/93/EK irányelv rendelkezett, amelynek átültetése az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvénnyel (a továbbiakban: Eatv.) történt. Ezzel párhuzamosan módosításra került a Polgári törvénykönyv hatálybalépéséről és végrehajtásáról szóló 1960. évi 11. törvényerejű rendelet (a továbbiakban: régi Ptké.), amelynek 38. § (2) bekezdése szerint, ha jogszabály a szerződés érvényességéhez írásbeli alakot rendel, jogszabály eltérő rendelkezése hiányában *írásbeli alakban létrejött szerződésnek kell tekinteni* a levélváltás, a táviratváltás, valamint a távgépíró és telefax útján történt üzenetváltás, továbbá *a külön törvényben meghatározott maradandó eszközzel tett nyilatkozatváltás – így különösen fokozott biztonságú elektronikus aláírással aláírt okirat – útján létrejött megegyezést*. A korábbi szabályozás szerint, a polgári jog tehát írásban megkötött szerződésnek tekintette a fokozott biztonságú elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentumba foglalt megállapodást.

Hangsúlyozni szükséges azonban, hogy az elektronikus úton történő szerződéskötés Ektv. szerinti szabályait a weboldalakon keresztül, ún. kattintásos módszerrel kötött szerződésekre kell és lehet alkalmazni.

Nem alkalmazandók a törvényi rendelkezések az elektronikus levelezés³ vagy azzal egyenértékű, címzett üzenetek küldésére alkalmas kommunikációs eszköz (pl. online chat) útján kötött szerződések esetében, mert ekkor az igénybe vevő teljes egészében maga határozhatja meg a szerződési nyilatkozatainak tartalmát, interakció van a felek között, és feltételezhető, hogy mindkét fél rendelkezik az adott kommunikációs eszköz használatára vonatkozó ismeretekkel. A magyar joggyakorlat az ilyen, elektronikus hírközlési eszközök útján tett jognyilatkozatokat és a létrejött szerződést is *szóbeli szerződéskötésnek* tekinti, figyelemmel egyrészt arra, hogy nem felelnek meg az írásbeliség jogszabályi követelményének⁴, és arra, hogy a szerződéskötés során, bár a felek távol vannak, lehetőség van a szerződés tartalmának közös alakítására, az egyeztetésekre, hasonlóan a szóbeli megállapodásokhoz. Annak ellenére tehát, hogy rögzített (de nem megváltoztathatatlan!) és visszakereshető formája van az elektronikus levelezés vagy egyéb címzett üzenetek továbbítására alkalmas elektronikus eszközökkel tett jognyilatkozatoknak, azok a korábban hatályban lévő Eatv. és a már említett régi Ptk. alapján nem feleltek meg az írásbeliség kritériumának⁵, csak ha legalább fokozott biztonságú elektronikus

³ Az elsőfokú bíróság megállapította, hogy a felek elektronikus úton történő levelezése nem felelt meg a régi Ptk.-ban rögzített írásba foglalás követelményének, ugyanis, amennyiben a jogszabály írásbeli alakot ír elő a szerződésre, úgy elektronikusan e követelménynek csak fokozott biztonságú elektronikus aláírással aláírt ajánlatváltással lehet eleget tenni.

A kiadói szerződés a felhasználási szerződés egyik altípusa, ezért irányadó rá az Szjt. 45. § (1) bekezdése, amely szerint a felhasználási szerződést – ha e törvény eltérően nem rendelkezik – írásba kell foglalni. Az írásba foglalás elmaradása a felhasználási szerződés semmisségét eredményezi. Az írásba foglalás kötelezettségét a joggyakorlat tágan értelmezi akként, hogy a felhasználási szerződéssel kapcsolatos minden nyilatkozat csak írásban érvényes. Az elsőfokú bíróság helyesen állapította meg, hogy a felek elektronikus levelezése nem felelt meg az írásba foglalás régi Ptk.-ban rögzített követelményének, mert arra nem fokozott biztonságú elektronikus aláírással ellátott ajánlatváltással került sor.

⁴ Van olyan eseti döntés, amely az e-mailben tett jognyilatkozatot, bizonyos joghelyzetben és meghatározott körülményekre tekintettel írásbelinek minősíti, lásd a Gfv. VII.30.417/2014/2. számú határozatot.

<http://www.lb.hu/hu/fizkepugy/gfv-vii3041720142-szamu-hatarozat>

⁵ Az Eatv. háromféle elektronikus aláírást különböztetett meg: egyszerű elektronikus aláírást, fokozott biztonságú elektronikus aláírást és minősített elektronikus aláírást. *Egyszerű elektronikus aláírás* az elektronikus aláírások legtágabb köre, amelybe valamennyi aláírási forma besorolható (pl. begépel a nevét, az „elfogadom” ikonra klikkel stb.). Az egyszerű elektronikus aláírás nem felel meg az írásbeliség joghatását kiváltó aláírásnak.

A *fokozott biztonságú elektronikus aláírással* szemben a törvény szigorúbb követelményeket támasztott:

a) alkalmas az aláíró azonosítására és egyedülállóan hozzá köthető,

b) olyan eszközzel hozták létre, mely kizárólag az aláíró befolyása alatt áll,

aláírással voltak ellátva, mely elvárásokat a bírói gyakorlat is következetesen érvényesítette.⁶ A bírói gyakorlat az írásbeliség kritériumát akkor is biztosítottaknak ítéli, ha a papíralapú és kézi aláírással ellátott nyilatkozatot szkennelve az e-mail mellé csatolták. Ennek oka, hogy ez a megoldás biztosítja azon elvárást, miszerint a megtett nyilatkozat szövege utóbb nem módosítható, beazonosítható a nyilatkozó személye, és a nyilatkozattétel időpontja is meghatározható, ha szerepel a dokumentumon dátum, függetlenül attól, hogy mikor elküldött e-mailhez csatolták azt hozzá.⁷ Az elektronikus levelezés, chat stb. elektronikus aláírás nélkül nem tudja e kívánalmakat biztosítani.

Az Ektv. 5. §–6. § szabályozták és változatlanul szabályozzák az *elektronikus úton történő szerződéskötést, pontosabban az igénybe vevő⁸ és a szolgáltató⁹ jogait, kötelezettségeit*. Az 5. § alapvetően a szolgáltató kötelezettségeit határozza meg. A szolgáltató köteles az általa nyújtott szolgáltatásra vonatkozó általános szerződési feltételeket oly módon hozzáférhetővé tenni, amely lehetővé teszi az igénybe vevő számára, hogy tárolja és előhívja azokat. A szolgáltató az igénybe vevő *megrendelésének elküldését megelőzően* köteles egyértelműen tájékoztatni az igénybe vevőt:

c) a dokumentum tartalmához olyan módon kapcsolódik, hogy minden – az aláírás elhelyezését követően az iraton, illetve dokumentumon tett – módosítás érzékelhető.

⁶ BDT2017. 3734. I. A kiadói szerződés érvényességi kelléke annak *írásba foglalása*. E követelménynek nem felel meg a felek elektronikus levelezése, amelyre nem fokozott biztonságú elektronikus aláírással ellátott ajánlatváltással került sor.

Hasonló következtetésre jutott a Kúria a BH2006. 324. és a BDT2016. 3609. ügyekben is. BDT2008. 1765. Az e-mailben megvalósult ajánlatváltás önmagában nem, csupán a fokozott biztonsági elektronikus aláírással aláírt elektronikus dokumentum útján tett nyilatkozatváltás felel meg az írásba foglalás követelményének.

Az érvényességi feltételként megszabott írásbeli alak esetén további megszorító előírás hiányában nem szükséges a szerződést közokiratba vagy teljes bizonyító erejű magánokiratba foglalni. Ha a jogszabály írásbeli alakot rendel, jogszabály eltérő rendelkezése hiányában, írásbeli alakban létrejött szerződésnek kell tekinteni a levélváltást, a táviratváltást és a géptávíron történt üzenetváltás útján létrejött megegyezést. A távirat és géptávíró esetében a címzetthez megérkező okirat értelemszerűen aláírást nem tartalmaz, hiszen a táviratot telefonon, míg a géptávíratot elektronikus úton továbbítják a címzetthez. Ezekhez hasonló az az eset, amikor számítógép felhasználásával és erre szolgáló program (szoftver) alkalmazásával készített szöveget elektronikus közvetítő segítségével (telefex) közvetlenül küldenek meg a címzetthez, így az okirat materializált formában (írásban) csak a címzettnél jelenik meg. Az így keletkezett okirat híven tükrözi készítőjének gondolatait, de névaláírását nem tartalmazza.

⁷ Lásd pl. BDT2016. 3609.

⁸ Ektv. 2. § d) pont alapján, *igénybe vevő*: az a természetes, illetve jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet, aki/amely információs társadalommal összefüggő szolgáltatást vesz igénybe.

⁹ Ektv. 2. § k) pont alapján, *szolgáltató*: az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó természetes, illetve jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet.

- azokról a technikai lépésekről, amelyeket a szerződés elektronikus úton való megkötéséhez meg kell tenni;
- arról, hogy *a megkötendő szerződés írásba foglalt szerződésnek minősül-e*,
- arról, hogy a szolgáltató iktatja-e a szerződést, illetve, hogy az iktatott szerződés utóbb hozzáférhető lesz-e;
- az adatbeviteli hibáknak a szerződéses nyilatkozat elküldését megelőzően történő azonosításához és kijavításához biztosított eszközökről;
- a szerződéskötés lehetséges nyelveiről;
- arról a – szolgáltatási tevékenységére vonatkozó – magatartási kódexről, amelynek az adott szolgáltatás tekintetében aláveti magát, amennyiben van ilyen; továbbá arról, hogy ez a magatartási kódex elektronikus úton hol hozzáférhető.

A szolgáltató és az igénybe vevő közötti személyes kapcsolat hiánya, az elektronikus üzenettovábbítási folyamat visszafordíthatatlan jellege igényli az akaratilag hibák kiküszöbölésének biztosítását. Emiatt, az Ektv. 6. § (1) bekezdése előírja, hogy a szolgáltató köteles megfelelő, hatékony és hozzáférhető technikai eszközökkel biztosítani, hogy az igénybe vevő *az adatbeviteli hibák azonosítását és kijavítását* megrendelésének *elektronikus úton való elküldése előtt el tudja végezni*. Ilyen lehetőség hiányában az igénybe vevő megrendelése nem minősül szerződéses nyilatkozatnak.

Az Ektv. 6. § (2) bekezdése foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy honnan tudhatja az igénybe vevő, hogy ajánlata a szolgáltatóhoz megérkezett, azaz hatályosult. Postán, faxon, de még az e-mailben küldött nyilatkozatok esetében is van szabály vagy van alkalmazás, amire figyelemmel megállapítható, hogy az a másik félhez mikor érkezett meg, azaz mikor hatályosult, vált megismerhetővé. Ez az időpont azért fontos, mert innentől van a másik fél abban a helyzetben, hogy nyilatkozatot tegyen, elfogadja vagy elutasítsa az ajánlatot, és ettől az időponttól van kötve az ajánlattevő ajánlatához (ajánlati kötöttség). A törvény ezt úgy oldja meg, hogy a szolgáltatót kötelezi arra, hogy az igénybe vevő megrendelésének megérkezését az igénybe vevő felé elektronikus úton haladéktalanul igazolja vissza. Amennyiben e visszaigazolás az igénybe vevő megrendelésének elküldésétől számított, a szolgáltatás jellegétől függő elvárható határidőn belül, *de legkésőbb 48 órán belül* az igénybe vevőhöz nem érkezik meg, az igénybe vevő mentesül az ajánlati kötöttség vagy szerződéses kötelezettség alól. Az Ektv. 6. § (3) bekezdés alapján a megrendelés és annak visszaigazolása akkor tekintendő a szolgáltatóhoz, illetve az igénybe vevőhöz megérkezettnek, amikor az számára hozzáférhetővé válik. Nem az az irányadó időpont tehát, hogy mikor olvassa el az üzenetet a szolgáltató, illetve az igénybe vevő, hanem hogy mikor válik elérhetővé számára a nyilatkozat.

Az Ektv. szabályai a fogyasztói szerződések vonatkozásában kőgensek, azoktól csak a szolgáltató és a fogyasztónak nem minősülő igénybe vevő közötti szerződéskötés során térhetnek el a felek.

2. AZ ELEKTRONIKUS SZERZŐDÉSKÖTÉST ÉRINTŐ ÚJABB MAGYAR SZABÁLYOZÁS

2.1. A Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény irányadó rendelkezései

Az elektronikus szerződéskötésre vonatkozó szabályok lényegileg nem változtak az új Polgári törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) hatálybalépésével, a Ptk. az Ektv. rendelkezéseit vette át némi változtatással, oly módon, hogy közben az Ektv. már idézett 5. §–6. §-ai is hatályban maradtak.¹⁰

A Ptk. 6:82. §-a az Ektv. 5. §-hoz hasonlóan szabályozza a szolgáltató, a Ptk. alapján az elektronikus utat biztosító fél szerződéskötést megelőző tájékoztatási kötelezettségét, valamint az általános szerződési feltétel hozzáférhetővé tételét.

A Ptk. 6:83. § szol az *adatbeviteli hibák javításának biztosításáról*, ami megegyezik az Ektv. 6. § (1) bekezdésének szövegével. Az eltérés abban mutatkozik, hogy míg az Ektv. alapján, ha a szolgáltató az adatbeviteli hibák javítását nem biztosítja, az igénybe vevő megrendelése *nem minősül szerződéses nyilatkozatnak*, addig a Ptk. alapján az emiatt *sérelmet szenvedett fél jognyilatkozatát megtámadhatja*. Az Ektv. megoldása egyértelmű és egyszerűbb, még ha nem kellően magánjogias is, a két törvény szövegének eltérése ugyanakkor elbizonytalanítja a jogalkalmazást.

A Ptk. 6:84. § szabályozza az *elektronikus szerződési jognyilatkozat hatályosulását*, amelynek (2) bekezdése is eltér az Ektv. előírásától: a 6. § (2) bekezdés szerint, amennyiben a szolgáltató visszaigazolása az igénybe vevő megrendelésének elküldésétől számított, *a szolgáltatás jellegétől függő elvárható határidőn belül, de legkésőbb 48 órán belül* az igénybe vevőhöz nem érkezik meg, az igénybe vevő mentesül az ajánlati kötöttség vagy szerződéses kötelezettség alól. A Ptk. szerint az elektronikus utat biztosító fél köteles a másik fél szerződési jognyilatkozatának megérkezését elektronikus úton *késedelem nélkül visszaigazolni* (valójában ez azonnali visszaigazolást jelent).¹¹ Bár, a jogkövetkezmény mindkét törvény alapján ugyanaz, ugyanakkor a visszaigazolás határidejében megmutatkozó szabálya-

¹⁰ „A Ptk. figyelembe veszi, és részben – a magánjog terminológiájára átültetve – átemelte az Ektv.-nek (szerzői rövidítés) a szerződéskötéssel kapcsolatos szabályait.” Lásd: VÉKÁS Lajos: *Szerződési Jog. Általános rész*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2016, 99–100.

¹¹ A joggyakorlatban vitára adhat okot, ha a felek vagy a bíróság nem tud különbséget tenni a weblapon keresztül megtett megrendelés hatályosulásának visszaigazolása és az ajánlat elfogadása között, mely utóbbi esetben létrejön a felek között a szerződés, követhető annak teljesítése. Az elhatárolást nehezíti, ha a szerződési jognyilatkozat hatályosulását visszaigazoló e-mail nemcsak a megrendelés megérkezéséről szól, hanem az olyan többletinformációkat is tartalmaz, amely az ajánlat elfogadásaként is értelmezhető, nem kizárva azt az esetet, amikor a vállalkozás a megrendelés megérkezését és a megrendelés elfogadását egy nyilatkozatban igazolja vissza.

Lásd pl. EBH2014. K.2. Távollevők között kötött szerződés az ajánlattevőhöz az elfogadó nyilatkozat megérkezésekor jön létre azzal, hogy a vevő a megrendelését az online webshopon keresztül az ajánlattevőnek elküldi, és az oda megérkezik.

zási diszharmónia ugyancsak zavart okoz a jogalkalmazásban. Ennek hatására a gyakorlatban eltérő megoldások alakultak ki, van szolgáltató, amely honlapján jelzi, hogy haladéktalanul küldi az ajánlat hozzáféréséről a visszaigazolást, van szolgáltató, amely azt tünteti fel, hogy haladéktalanul, de legkésőbb 24 órán belül, és van olyan is, amely 48 órán belüli visszaigazolást ígér. Mindegyik megoldás megfelel valamelyik törvényi előírásnak.

A Ptk. is kinyilvánítja, hogy az elektronikus levelezés (e-mail) vagy azzal egyenértékű egyéni kommunikációs eszközzel kötött szerződés esetén e szabályokat nem kell alkalmazni, illetve rögzíti, hogy fogyasztó és vállalkozás közötti szerződéskötés esetén nem lehet a lefektetett szabályoktól eltérni (Ptk. 6:85. §).

Bár a Ptk. miniszteri indokolása szerint a törvény az elektronikus szerződéskötéssel kapcsolatban abból indul ki, hogy a szerződéskötés klasszikus elemei: az ajánlat, az elfogadás és más szerződési jognyilatkozatok többségükben ennél a modern szerződéskötési technikánál is jól értelmezhetők és alkalmazhatók, mégis akadnak azért kérdések.

Az egyik kérdés, hogy a szerződni kívánó fél a visszaigazolás megérkezését, hozzáférhetővé válását követően, meddig van ajánlatához kötve, azaz az elektronikus utat biztosító félnek mennyi időn belül kell az ajánlatot elfogadnia.

A Ptk. 6:65. § (1) bekezdés a) pont szerint jelenlévők esetében a jognyilatkozat azonnal hatályossá válik, és azt a másik félnek azonnal el kell fogadnia, különben az ajánlati kötöttség megszűnik. Mi minősül jelenlévők között tett ajánlatnak a Ptk. szerint? A Ptk. miniszteri indokolása alapján határozott célkitűzés volt a „technológia-semleges” szabályozás, nem kívánt a jogalkotó taxatív felsorolást alkalmazni olyan esetben, ahol a technika gyors fejlődése a felsorolás gyakori módosítását tenné szükségessé. Ezzel a célkitűzéssel összhangban a Ptk. nem sorolja fel, hogy mi minősül jelenlévők között tett jognyilatkozatnak, hanem úgy rendelkezik, hogy jelenlévők között tett ajánlatnak minősül minden olyan jognyilatkozat, amelyről a címzett az ajánlattétellel egyidejűleg tudomást szerez. Ezzel a másik fél tudásszerzését jelenlévők között a törvény adottnak, nyomban bekövetkezőnek tekinti, így elég erre utalni a normaszövegben. A meghatározás magában foglalja a szóban vagy telefonon tett ajánlaton kívül például az internetes valós idejű kommunikációt (például: „chat”) is.

A leírtak nem azonosíthatóak a weboldalak útján történő szerződéskötéssel, mert attól, hogy van egy automatikus visszaigazolás a megrendelés megérkezéséről, nem biztos, hogy a jognyilatkozat adására jogosult is ott van, nem szólhatunk jelenlévők között tett jognyilatkozatról, itt jellemzően távollévők között zajlik a folyamat. A Ptk. egy másik fordulata, a 6:65. § (1) bekezdés b) pont rendezi a távollévők között tett ajánlat esetén irányadó ajánlati kötöttséget. Ennek alapján az elektronikus utat igénybe vevő ajánlati kötöttsége megszűnik annak az időnek az elteltével, amelyen belül az ajánlattevő, figyelemmel a szolgáltatás jellegére és az ajánlattétel módjára, a válasz megérkezését rendes körülmények között várhatta. A weboldalakon keresztül történő szerződéskötési folyamat során, a saját weboldalt üzemeltető vállalkozások többnyire az ajánlat visszaigazolását követően haladéktalanul, de legkésőbb 24 órán belül nyilatkoznak az ajánlat elfogadásáról. A gyakor-

latban – konkrét szabályozás hiányában – tehát ez az időtartam alakult ki, azaz ez minősül rendes körülmények között várhatónak. Természetesen, ha az adott szerződésre jogszabály különös ajánlati kötöttségi időt határoz meg, akkor ez lesz az irányadó.

A másik kérdés, hogy mikor tekinthető az elektronikus úton kötött szerződés írásba foglaltnak.

A weboldalon keresztül történő szerződéskötés során mind az Ektv., mind a Ptk. alapján az elektronikus utat biztosító fél nyilatkozhat arról, hogy a megkötött szerződést írásbelinek tekinti-e. Mikor tekinthető egy elektronikus úton kötött szerződés írásban megkötött szerződésnek? A választ alapvetően a Ptk. rendelkezéseiből lehet levezetni.

A Ptk.-nak az írásbeli alakhoz kötött szerződésre vonatkozó szabályai közül a Ptk. 6:70. § (1) bekezdését tekinthetjük irányadónak, amely szerint *írásbeli alakhoz kötött szerződés megkötésére ajánlatot és elfogadó nyilatkozatot írásban lehet tenni*. Ennek alapján mind az ajánlatnak, mind az elfogadó nyilatkozatnak írásbelinek kell lennie, ami lehet két külön nyilatkozat, de akár egy dokumentumba foglalt is.

Az írásbeliség értelmezhetőségéhez szükség van a kötelek közös szabályai között elhelyezett, az írásbeli alakhoz kötött jognyilatkozatra vonatkozó releváns szabályok áttekintésére. A Ptk. 6:7. § (1) bekezdése szerint, ha a jognyilatkozatot írásban kell megtenni, az akkor érvényes, ha legalább a lényeges tartalmát írásba foglalták. A (2) bekezdés szerint, ha a Ptk. eltérően nem rendelkezik, a jognyilatkozat akkor minősül írásba foglaltnak, ha jognyilatkozatát a nyilatkozó fél aláírta. *E passzus alapján fő szabály szerint az elektronikus szerződéskötésekhez mindkét fél oldalán szükség van olyan elektronikus aláírásra, amely joghatásában azonos a személyesen tett aláírással.*¹² A weboldalak útján történő szerződéskötésnél azonban az ajánlattevő részéről nem kerül sor aláírásra, az ajánlatot elfogadó nyilatkozat pedig többnyire e-mail formájában érkezik, persze utóbbi esetében nincs kizárva a mellékletként csatolt, elektronikus aláírással ellátott nyilatkozat tétele sem. Mégis a jogalkotó felhívja az elektronikus utat biztosító felet, hogy tegyen jognyilatkozatot, írásban megkötött szerződésnek minősül-e a megállapodás. Hangsúlyozni szükséges, hogy nem arról van szó, hogy az elektronikus utat biztosító fél, a

¹² Ehhez indoklásként a *Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal* című kommentár az alábbiakat fűzi: „Ez a szabály is tudatosan »technológiaselemleges« megfogalmazást kapott. A bírói gyakorlatnak kell kialakítania, hogy milyen jognyilatkozati forma felel meg ennek a követelménynek. Mivel a Ptk. követelményei az elektronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvény fogalomrendszerével állnak összhangban, ebből az következik, hogy kizárólag a minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentum tesz eleget a Ptk. írásbeliségre vonatkozó követelményének, hiszen ennél egyszerűbb technológia a változatlanságot, a küldő személyének és a megtétel időpontjának azonosítását nem teszi lehetővé. Érdemes felhívni a figyelmet arra, hogy az Mt. átvette a Ptk. tervezetének a szabályát [Mt. 22. § (2) bek.], az ehhez fűzött kommentárok azonban – tévesen! – úgy foglaltak állást, hogy e követelményt egy egyszerű e-mail vagy akár egy SMS is képes kielégíteni.” Vö. VÉKÁS Lajos: *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal*, 337.

szolgáltató, maga dönthet arról, hogy a szerződést írásban megkötöttnek tekinti-e, hanem neki kell tudnia, hogy az általa alkalmazott technológiai megoldások mellett, a jogszabályi előírásokkal összhangban az írásban megkötöttnek minősül-e.¹³ A jognyilatkozat lehetőségére tekintettel, kell tehát, hogy legyen alternatív megoldás is az írásbeliség biztosítására, az elektronikus aláírás használatán kívül. A Ptk. 6:7. § (3) bekezdése tartalmazza a kivételt: írásba foglaltnak kell tekinteni a jognyilatkozatot akkor is, ha annak közlésére *a jognyilatkozatban foglalt tartalom változatlan visszaidézésére, a nyilatkozattevő személyének és a nyilatkozat megtétele időpontjának azonosítására alkalmas formában kerül sor*.¹⁴ A Ptk. tehát egyszerre három kritérium meglétét kívánja meg az írásbeliség megállapításához:

1) A jognyilatkozatba foglalt tartalom változatlanul visszaidézhető legyen, a visszaidézhetőség megköveteli a maradandó rögzítést, a változatlanul történő visszaidézhetőség pedig azt, hogy a nyilatkozat olyan technológiai megoldással készüljön, ami nem engedi, hogy a tartalmat utóbb megváltoztassák és a nyilatkozat utóbb is megismerhető legyen.

2) A nyilatkozattevő személye beazonosítható legyen.

3) A nyilatkozattétel időpontja azonosítható legyen.¹⁵

A weboldalak útján kötött elektronikus szerződések e kritériumnak akkor felelnek meg, ha mind a weboldalon keresztül tett ajánlat, mind az azt elfogadó nyilatkozat is rendelkezik ezen ismérvekkel. Ehhez az ajánlatot tevő féltől nemcsak e-mail címet és szállítási, illetve számlázási címet kell kérnie a vállalkozásnak, hanem egyéb, a személyazonosításhoz szükséges adatokat (ennek feltétele, hogy kezelhessék ezeket az adatokat), e mellett, a nyilatkozat megtétele időpontjának is azonosíthatónak kell lennie, továbbá azon követelménynek is érvényesülnie kell, hogy a megtett nyilatko-

¹³ Az Igazságügyi Minisztérium szakmai folyóiratában megjelent, a Ptk. 6:7. § (3) bekezdését is érintő jogértelmezés szerint, az írásbeliség kritériumát meghatározó kötelemi jogi rendelkezések nem sorolhatók a felek által eltérést engedő diszpozitív szabályok körébe. Az állásfoglalás megemlíti, hogy „[n]em terjedhet ki tehát a tájékoztatás arra, hogy az elektronikus szerződéskötést felajánló fél a nyilatkozat közlésének mely módját tekinti a maga részéről írásba foglaltnak”. *Fontes Iuris*, Igazságügyi Minisztérium szakmai folyóirata, 2015/1., 71.

¹⁴ Van olyan bírósági eseti döntés, amely a Ptk. 6:7. § (1) és (3) bekezdését együttes feltételként kezeli, illetve az eldas-rendelet idevágó szabályait álláspontunk szerint nem helyesen veti össze a Ptk. szabályaival. Lásd: PJD2018. 4. Írásba foglaltnak csupán a fokozott biztonságú elektronikus aláírással ellátott elektronikus irat minősül, így elektronikus úton csak ennek alkalmazásával tehetők meg az írásbeli alakhoz kötött nyilatkozatok.

¹⁵ Lásd még az Igazságügyi Minisztérium szakmai folyóiratában megjelent, a Ptk. 6:7. § (3) bekezdését is érintő jogértelmezést. Az állásfoglalás azt is megemlíti – amivel nem értünk egyet maradéktalanul, mert nem ez a megoldás támogatja a fogyasztók védelmét és a jogalkalmazást –, hogy a bírói gyakorlat ítélni azt meg, az eset összes körülményeit figyelembe véve, hogy milyen formákat fogad el olyannak, amelyek teljesítik ezeket a kritériumokat. Szívesebben látnánk legalább egy példázó felsorolást az új Ptké.-ben. Lásd: *Fontes Iuris*, Igazságügyi Minisztérium szakmai folyóirata, 2015/1., 71.

zat változatlan tartalommal utóbb is előhívható legyen. Az elfogadónyilatkozatnak, amelyet többnyire e-mailben küldenek a vállalkozások, szintén meg kell felelnie az írásbeliség követelményének, amit pl. a fokozott biztonságú vagy a minősített elektronikus aláírás használata tud biztosítani, illetve korábban hivatkozott bírói gyakorlat szerint, az e-mailhez csatolt, szkennelt¹⁶ papíralapú nyilatkozat is megfelel e kritériumnak.

2.2. Az eIDAS-rendelet

Míg az elektronikus úton történő szerződéskötés magyar szabályozása tartalmilag nem sokban változott az új Ptk. hatálybalépésével, addig az elektronikus aláírások terén lényeges változások történetek az uniós szabályozásban és ezzel együtt a magyar jogban. Az e-aláírásokról szóló 1999/93/EK irányelvet 2014-ben egy *rendelet* váltotta fel¹⁷: az Európai Parlament és a Tanács 2014. július 23-án elfogadott a belső piacon történő elektronikus tranzakciókhoz kapcsolódó elektronikus azonosításról és bizalmi szolgáltatásokról, valamint az 1999/93/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló rendelet (a továbbiakban: eIDAS-rendelet).

Az eIDAS-rendelet a preambulumban kifejti, hogy a gazdasági és társadalmi fejlődés szempontjából kiemelten fontos az online környezet iránti bizalom megerősítése. A fogyasztók, a vállalkozások és a hatóságok vonakodnak tranzakcióik elektronikus úton történő végrehajtásától és új szolgáltatások igénybevételétől, mivel nem bízhatnak ezekben, és az ezekkel kapcsolatos jogbiztonságot nem érzik kielégítőnek. Az eIDAS-rendelet célja a belső piacon végrehajtott elektronikus tranzakciókba vetett bizalom megerősítése a polgárok, a vállalkozások és a hatóságok közötti biztonságos elektronikus interakciók közös alapjainak kialakítása révén, aminek köszönhetően az Unión belül hatékonyabbá válnak az online magán- és közszolgáltatások, az elektronikus üzletvitel és az *elektronikus kereskedelem*.

Az eIDAS-rendelet kitér arra is, hogy az Európai Tanács 2011. február 4-i és 2011. október 23-i következtetéseiben felkérte a Bizottságot arra, hogy *2015-re hozzon létre digitalizált egységes piacot*, tegyen gyors előrelépéseket a digitális gazdaság kulcsterületein, és segítse elő a teljeskörűen integrált digitalizált egységes piac létrejöttét *az online szolgáltatások határokon átnyúló alkalmazásának előmozdításával, különös tekintettel a biztonságos elektronikus azonosítás és hitelesítés elősegítésére*.

Az elektronikus aláírás kölcsönös elismerésének biztosításához magas szintű biztonságra van szükség, bizonyos esetekben azonban alacsonyabb biztonsági szín-

¹⁶ Képfeldolgozó készülékkel történő digitalizáció, amelynek során rajzot, ábrát vagy szöveget a számítógép által értelmezhető jelekké alakítanak át.

¹⁷ A rendeletek általános hatállyal bírnak, teljes egészében kötelezőek és közvetlenül alkalmazandók, szemben az irányelvekkel, amelyeket át kell ültetni a nemzeti jogba. A rendelet hatálybalépése így szabályozástechnikailag is változást hozott, mert egyrészt hatályon kívül helyezte az irányelvet és az azt átültető magyar szabályokat, másrészt, alkalmazásához nem volt szükség újabb nemzeti jogalkotásra, így elmaradtak bizonyos, a jogalkalmazást könnyítő magánjogi szabályok is.

tű elektronikus aláírások is elfogadhatók. Be kell vezetni azt az elvet, miszerint egy elektronikus aláírás joghatása nem tagadható meg kizárólag amiatt, hogy az elektronikus formátumú, illetve nem felel meg a minősített elektronikus aláírásra vonatkozó összes követelménynek. Az elektronikus aláírások joghatását mindazonáltal a nemzeti jognak kell meghatározni, *kivéve azt a követelményt, miszerint a minősített elektronikus aláírásnak a saját kezű aláírással egyenértékű joghatással kell bírnia.*

Az elektronikus jognyilatkozatok elismerésének és megtételének fejlődési irányát mutatja, hogy az eIDAS-rendelet szerint lehetővé kell tenni, hogy az aláíró valamely harmadik fél gondjaira bízva a minősített elektronikus aláírást létrehozó eszközöket, feltéve, hogy végrehajtják azokat a megfelelő mechanizmusokat és eljárásokat, amelyek biztosítják, hogy az aláíró elektronikus aláírás létrehozásához használt adatait kizárólag az aláíró használhassa, és az eszköz használata során teljesülnek a minősített elektronikus aláírásra vonatkozó követelmények. Az eIDAS-rendelet feltételezi, hogy számos gazdasági előnye miatt terjedni fog az elektronikus aláírások *távolból történő létrehozása*, amelynek esetében az elektronikus aláírást létrehozó környezetet az aláíró nevében egy bizalmi szolgáltató kezeli. Annak biztosítása érdekében azonban, hogy ezek az elektronikus aláírások jogilag ugyanúgy elismerhetők legyenek, mint a teljes egészében a felhasználó által kezelt környezetben létrehozott elektronikus aláírások, a távoli elektronikus aláírási szolgáltatásokat nyújtó szolgáltatóknak specifikus kezelési és adminisztratív biztonsági eljárásokat kell alkalmazniuk, és megbízható rendszereket és termékeket, többek között biztonságos elektronikus kommunikációs csatornákat kell használniuk annak érdekében, hogy garantálják az elektronikus aláírást létrehozó környezet megbízhatóságát, valamint azt, hogy a környezet használatát az aláírón kívül más ne befolyásolhassa.

Az eIDAS-rendelet alapján az elektronikus dokumentumok jelentősek a belső piacon létrejövő, határon átnyúló elektronikus tranzakciók további javítása szempontjából. Annak biztosítása érdekében, hogy egy elektronikus tranzakciót ne lehessen kizárólag azzal az indokkal elutasítani, hogy az elektronikus formátumú, a rendelet bevezeti azt az elvet, miszerint egy elektronikus dokumentum joghatása nem tagadható meg kizárólag annak elektronikus formátuma okán.

Az elektronikus kereskedelembe vetett bizalmat erősíti a rendelet azon újítása, hogy lehetőséget ad a weboldalak hitelesítésére. A weboldal-hitelesítési szolgáltatások révén a webhely látogatója biztos lehet abban, hogy a webhely mögött valódi és legitim szervezet áll. A weboldal-hitelesítési szolgáltatások nyújtása és igénybevétele az eIDAS-rendelet szerint önkéntes.

Az eIDAS-rendelet alapján az „*elektronikus aláírás*” olyan elektronikus adat, amelyet más elektronikus adatokhoz csatolnak, illetve logikailag hozzárendelnek, és amelyet az aláíró aláírásra használ. Az eIDAS-rendelet *megtartja a fokozott biztonságú elektronikus aláírás és a minősített elektronikus aláírás kategóriákat*, hasonlóan a hatályon kívül helyezett irányelvhez, emellett elfogadja és bizonyos esetekben egyenrangúnak minősíti, az elektronikus bélyegző használatát is.

A 26. cikk szerint, *a fokozott biztonságú elektronikus aláírás követelményei*, hogy az kizárólag az aláíróhoz köthető; alkalmas az aláíró azonosítására; olyan elektronikus aláírás létrehozásához használt adatok felhasználásával hozzák létre, amelyeket az aláíró nagy megbízhatósággal kizárólag saját maga használhat; olyan módon kapcsolódik azokhoz az adatokhoz, amelyeket aláírtak vele, hogy az adatok minden későbbi változása nyomon követhető.

A *minősített elektronikus aláírás* olyan fokozott biztonságú elektronikus aláírás, amelyet minősített elektronikus aláírást létrehozó eszközzel állítottak elő, és amely elektronikus aláírás minősített tanúsítványán alapul.

Az eIDAS-rendelet 25. cikke foglalkozik az elektronikus aláírás joghatásával. Ennek (2) bekezdése rögzíti, hogy *a minősített elektronikus aláírás az, ami a saját kezű aláírással azonos joghatású*. Az eIDAS-rendelet látszólag szigorít az e-aláírásokról szóló 1999/93/EK irányelv korábbi szabályain, amely már a fokozott biztonságú elektronikus aláíráshoz is hozzáfűzte ezt a joghatást. Azonban az eIDAS-rendelet már nemcsak a tagállamon belüli alkalmazást szabályozza, hanem valamennyi tagállamot a bármely tagállamban létrehozott elektronikus aláírás elismerésére kötelezi, ami megköveteli a szigorítást. A (3) bekezdés szerint, a valamely tagállamban kibocsátott minősített tanúsítványon alapuló minősített elektronikus aláírást az összes többi tagállamban el kell ismerni minősített elektronikus aláírásként.

Mindezek mellett, az eIDAS-rendelet lehetővé teszi, hogy a tagállamok saját hatáskörben döntsenek arról, hogy országon belül milyen elektronikus aláírást ismernek el az írásbeliség kritériumaként.

Az eIDAS-rendelet, bár közvetlenül alkalmazandó valamennyi tagállamban, csak a minősített elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentumot minősíti írásbelinek, ezentúl, a tagállami szabályozásra bízva a fokozott biztonságú aláírás elismerését az írásbeliség fennállásához. A magyar jogalkotó azonban nem módosította a hatályos Ptk. szabályait, sem annak végrehajtási rendeletét azért, hogy egyértelművé tegye, a nemzeti polgári jogban nemcsak a minősített elektronikus aláírás, hanem a kevésbé biztonságos, fokozott biztonságú elektronikus aláírás is megfelel a sajátkénti aláírásnak, azaz az írásbeliség kritériumának.

Ugyanakkor a Ptk. 6:7. § (3) bekezdésébe foglalt, az írásbeliség kritériumaként megfogalmazott három feltételt az eIDAS-rendelet 26. cikkében a fokozott biztonságú elektronikus aláírás jellemzőjeként leírtak teljes mértékben lefedik. *Ebből az a következtetés vonható le, hogy a Ptk. alapján írásbelinek minősül egy elektronikus dokumentumba foglalt jognyilatkozat, ha azt fokozott biztonságú elektronikus aláírással látták el.*

3. A BIZTOSÍTÁSI SZERZŐDÉS LÉTREHOZÁSÁRA IRÁNYULÓ SZABÁLYOK ÁLTALÁBAN

Figyelemmel a régi Ptk. azon szigorú előírására, hogy a biztosítási szerződést csak írásban lehetett megkötni, könnyítésként azonban ennek különböző változatait ismerte el a törvény. Fontos először azt tisztázni, hogy a hatályos szabályozás alapján milyen alakisági követelmény érvényesül a biztosítási szerződés tekintetében.

A Ptk. 6:443. § (1) bekezdése szerint, ha a biztosítási szerződést *nem írásban kötötték meg*, a biztosító köteles *a biztosítási fedezetet igazoló dokumentumot kiállítani*. A Ptk. idézett rendelkezése „ha a szerződést nem írásban kötötték meg” egyértelműen arra utal, hogy a biztosítási szerződést nemcsak írásban, hanem más módon, szóban, ráutaló magatartással is meg lehet kötni¹⁸, azonban a szerződés létrejöttének igazolására a biztosító köteles egy fedezetigazoló dokumentumot kiállítani. A fedezetigazoló dokumentum ennek alapján nem a szerződéses nyilatkozat (biztosító elfogadó nyilatkozata), hanem a szerződés létrejöttét utóbb igazoló dokumentum. A Ptk. a fedezetet igazoló dokumentum kiállítását írja elő, de nem követeli meg azt, hogy ez az írásbeliség követelményének feleljen meg.

A Ptk. miniszteri indokolása szerint (egy korábbi szövegjavaslathoz készült és nem lett javítva), „a törvény a biztosítási szerződés érvényességét *változatlanul írásba foglalástól teszi függővé*, de – a tényleges gyakorlatot szem előtt tartva – az írásba foglalás tipikus formájának a biztosító által kiállított fedezetigazolást (a korábban szokásos elnevezéssel: kötvényt) tekinti”. Sajnos ezt a hatályos Ptk. szövege nem igaz megállapítást egyes kommentárok is átvették.¹⁹

Talán a miniszteri indokolás által keltett zavarnak is köszönhető, hogy a weboldalon keresztül történő ajánlattétel, azaz az elektronikus szerződéskötés esetén a biztosítók kivétel nélkül nyilatkozatot tesznek a weboldalon, hogy az így megkötött szerződést írásban létrehozott szerződésnek tekintik. Azt azonban, hogy ez a nyilatkozat milyen jogi tényeken alapszik, egyetlen honlap sem említi, az sem tisztázott, hogy ezt milyen technológiai feltételek biztosítják. A biztosítási szerződések tipikusan két külön jognyilatkozattal, az ajánlattal és annak elfogadásával (ez többnyire maga a biztosítási kötvény) jönnek létre. Az írásbeliség kritériumának tehát mind a két jognyilatkozatnak meg kell felelnie. Az ajánlattevők a weboldalon található előre megszerkesztett kérdések megválaszolásával, a kért adatok megadásával, illetve a megadott lehetőségek közül választással teszik meg jognyilatkozatukat, mindez bizonytalanságra ad okot abban a vonatkozásban, hogy ez megfelel-e az írásbeliség követelményének. A biztosítók általában e-mailhez fűzött pdf formátumú csatolmányban küldik meg elfogadó nyilatkozatukat, amely egyben a biztosítási fedezetet igazoló dokumentum is, és amely szoftveres formátumú fokozott biztonságú elektronikus aláírással van ellátva (az ajánlat elfogadása és a szerződés létrejöttének visszaigazolása egy dokumentummal történik). A biztosítási tevé-

¹⁸ Ptk. 6:4. § (2) bekezdés alapján jognyilatkozat szóban, írásban vagy ráutaló magatartással tehető.

¹⁹ Pl. *A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja*. Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014, 1128.

kenységről szóló 2014. évi LXXXVIII. törvény (a továbbiakban: Bit.) 154. § (2) bekezdése utal egyébként arra, hogy a biztosító elfogadó nyilatkozatát fokozott biztonságú elektronikus aláírást tartalmazó elektronikus dokumentum is igazolhatja. A fentebb kifejtettek szerint a Ptk. alapján a fokozott biztonságú elektronikus aláírással ellátott elektronikus jognyilatkozat megfelel az írásbeliség kritériumának. Ez biztonsággal csak az ajánlatot elfogadó biztosítói jognyilatkozatról állítható, viszont a Ptk. idézett szabálya alapján akkor minősül írásban megkötöttnek egy szerződés, ha mind az ajánlat, mind az elfogadó nyilatkozat megtétele írásban történt.

A Bit. 152/A. § (3c) bekezdése alapján biztosítási termékeket telefonon keresztül is lehet értékesíteni. A Ptk.-ra figyelemmel a telefonon tett szerződéses jognyilatkozatok szóbelinek minősülnek, a megkötött szerződés szóban kötött szerződés lesz, amin nem változtat azon tény sem, ha utóbb az írásbeliség kritériumával bíró elektronikus fedezetigazolást állít ki a biztosító, mert egyrészt ez csak a biztosító nyilatkozata, másrészt nem ajánlatot elfogadó jognyilatkozat, hanem a szerződés létrejöttét igazoló dokumentum.

Összevetve a Ptk. és Bit. rendelkezéseit, a biztosítási szerződés nemcsak írásban, hanem pl. szóban (telefonon), elektronikus úton (ráutaló magatartással) is köthető, de ekkor a szerződés létrejöttét igazoló ún. fedezetigazolást (kötvényt) ki kell állítani. A biztosító ajánlatot elfogadó jognyilatkozata lehet egyben fedezetigazolás is, amely hiába minősül írásbelinek (akár papíralapon, akár elektronikusan), ettől a szerződés még nem lesz írásban megkötött, mert a Ptk. alapján ehhez a szerződő jognyilatkozatának (ajánlatának) is írásbelinek kell lennie. A régi Ptk. alapján elegendő volt csak az egyik fél (szerződő/biztosító) jognyilatkozatának írásbelisége.

A Ptk. 6:442. § (3) bekezdése speciális szabályt tartalmaz az ajánlati kötöttségre a biztosítási szerződések körében: a szerződő fél ajánlatához annak megtételétől számított 15 napig, ha egészségügyi kockázatfelmérésre van szükség (életbiztosítások, egészségbiztosítások, balesetbiztosítások), 60 napig van kötve, ami az elektronikus úton kötött szerződéseknel is irányadó. A Ptk. figyelemmel van arra, hogy a beérkezett ajánlatot a biztosítók elbírálják, azaz az ajánlat alapján felméri a kockázatot és eldöntik, hogy kívánnak-e az ajánlattevővel szerződést kötni. Semmi nem zárja ki viszont, hogy a biztosító az ajánlati kötöttség ideje alatt, tehát annak lejárta előtt elfogadja az ajánlatot, vagy elutasítsa azt (az ún. fogyasztói szerződésnél korlátozott ennek lehetősége).

A gyakorlatban a biztosítók olyan biztosítási termékeket értékesítenek weboldalakon keresztül, amelyek nem igényelnek különösebb kockázatfelbírálást, a kockázatszűrő programok el tudják azt végezni, azaz az ajánlatra haladéktalanul tudnak reagálni. Ezek a biztosítási szerződések pl. a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás, a casco biztosítás, az utasbiztosítások, és a kockázatfelbírálás nélkül köthető életbiztosítási termékek.

A biztosítási szerződések megkötésének másik gyakorlatból fakadó jellemzője, hogy a szerződéskötés sokszor közvetítőkön keresztül történik, a szerződő fél ajánlatát a biztosításközvetítő továbbítja a biztosító felé. Az elektronikus úton kötött szerződések esetében sem kizárt, hogy az ügyletkötést biztosításközvetítő bonyolítja, ekkor a közvetítő weboldalán több biztosító termékei közül tud a szerződő fél

választani és a legmegfelelőbbre ajánlatot tenni, viszont (ha írásbelinek minősítik a szerződést) a közvetítőnek kell biztosítani azt, hogy az így megtett ajánlat írásbelinek minősüljön, hiszen a Ptk. 6:70. § (1) bekezdése alapján *írásbeli alakhoz kötött szerződés megkötésére ajánlatot és elfogadó nyilatkozatot írásban lehet tenni*.

Meg kell jegyezni, hogy biztosítási szerződést csak az köthet, aki valamely vagyoni vagy személyhez fűződő jogviszony alapján a biztosítási esemény elkerülésében vagy éppen bekövetkezésében (életkor elérése, házasságkötés, születés) érdekelt, vagy aki a szerződést az érdekelt személy javára köti (Ptk. 6:440. §), emiatt is kiemelten fontos a weboldalon keresztül történő szerződéskötéskor a szerződő személyének beazonosítása. Ezzel a szabállyal a Ptk. valamennyi biztosítási fajtánál megkívánja a biztosítási érdek fennállását, igaz, a biztosítási érdek hiánya csak a kárbiztosítás és csoportos összegbiztosítási szerződés körében szankcionált, ugyanis csak eknél a biztosítási szerződéseknél jelent semmisséget a biztosítási érdek hiánya.²⁰

A szerződés létrejötte nem feltétlenül esik egybe a kockázatviselés kezdetével, a szerződés létrejötte és a kockázatviselés kezdete elválhat egymástól. A kockázatviselés kezdetét alapvetően a felek határozhatják meg a szerződésben, ennek hiányában az a szerződés létrejöttének időpontjában indul [Ptk. 6:445. § (1) bekezdés]. A kockázatviselésről és az ezzel összefüggő előzetes fedezetigazolásról bővebben a tanulmány második része értekezik.

A biztosítási szerződések létrehozását illetően a további ágazati jogszabályok is tartalmaznak előírásokat, mint a Bit., és figyelemmel arra, hogy az elektronikus szerződéskötés távollévők között kötött szerződésnek minősül, ilyen a távértékesítés keretében kötött pénzügyi ágazati szolgáltatási szerződésekről szóló 2005. évi XXV. törvény (a továbbiakban: 2005. évi XXV. törvény). A 2005. évi XXV. törvény 2. § c) pontja a biztosítási tevékenységet pénzügyi ágazati szolgáltatásnak minősíti, így a távértékesítés útján fogyasztóval kötött biztosítási szerződésekre kiterjeszti hatályát. Emiatt a fogyasztó és a vállalkozás közötti szerződések részletes szabályairól szóló 45/2014. (II. 26.) Korm. rendelet, amely a távollévők között kötött szerződésekre vonatkozóan is tartalmaz szabályokat, 2. § e) pontja kiveszi a hatálya alól a pénzügyi szolgáltatással kapcsolatos szerződéseket. A 2005. évi XXV. törvény a pénzügyi ágazati szolgáltatási szerződések megkötéséhez kapcsolódó speciális követelményeket állapít meg a fogyasztók²¹ védelme érdekében, azonban a szerződések alakiságára vonatkozó más törvényi rendelkezéseket nem érinti. E speciális rendelkezéseket a tanulmány második része ismerteti.

²⁰ UJVÁRINÉ dr. ANTAL Edit: Biztosítási szerződés. In: Majoros Tünde (szerk.): *Kereskedelmi szerződések alapvető szabályai*. Patrocínium Kiadó, Budapest, 2015, 230.

²¹ A 2. § (1) bek. b) pontja szerint fogyasztó: az a természetes személy, akinek a részére – önálló foglalkozása és gazdasági tevékenysége körén kívül eső célból – a szolgáltatást nyújtják, továbbá, aki a szolgáltatással kapcsolatos tájékoztatás vagy ajánlat (ajánlati felhívás) címzettje.

4. A KÖTELEZŐ GÉPJÁRMŰ-FELELŐSSÉGBIZTOSÍTÁSI SZERZŐDÉS ELEKTRONIKUS ÚTON TÖRTÉNŐ MEGKÖTÉSE

4.1. A felelősségbiztosításról általában

A felelősségbiztosítás jogintézményének specialitása az egyéb biztosítási jogviszonyokhoz, egyes biztosítási ágazatokhoz képest abban ragadható meg, hogy e jogviszonyban a biztosított lesz az a személy, aki károkozóként jelenik meg egy jövőben esetlegesen felmerülő kártérítési jogviszonyban. A felelősségbiztosítási jogviszony alapján történő biztosítói helytállásról minden esetben egy kártérítési jogviszony függvényében beszélhetünk. A jogviszony jellege minden esetben a szerint változik, hogy milyen felelősséget kapcsolunk hozzá. A károkozók szempontjából a biztosítás jelentősége abban rejlik, hogy a biztosító megalakítja a potenciális károkozók veszélyközösségét és közöttük felosztja a veszélyközösség tagja(i) által elszenvedett károkat,²² így azok között, akiket ugyanolyan károsodás veszélye fenyeget, porlasztja a kockázat terhét. A potenciális károkozókat fenyegető károsodás veszélye az a kártérítés, illetve sérelemdíj összege lesz, amely a vagyonát érheti egy felelősségre vonást követő kártérítésre vagy sérelemdíj megfizetésére kötelezés esetén. A biztosított érdeke tehát az, hogy akár szerződésen kívüli, akár szerződéses kötelelem alapján keletkező kárkötelelem miatt a vagyonában beálló csökkenést elkerülje.²³

E mellett a károsult oldaláról megközelítve a felelősségbiztosítás jogintézményének jogi és társadalmi elismertsége annak köszönhető, hogy alkalmas azon társadalmi szükséglet kielégítésére, ami abban mutatkozik meg, hogy egy károkozó magatartást követően a károsult minél gyorsabb, eredményesebb és hatékonyabb kielégítést nyerjen.²⁴

Mindezeket összevetve a felelősségbiztosítás fogalmát a Ptk. a következőképpen határozza meg: „*Felelősségbiztosítási szerződés alapján a biztosított követelheti, hogy a biztosító a szerződésben megállapított módon és mértékben mentesítse őt olyan kár megtérítése, illetve sérelemdíj megfizetése alól, amelyre jogszabály értelmében köteles.*” [Ptk. 6:470. § (1) bekezdés]

A biztosítás popularitásának fenntartásához a biztosítóknak fel kell térképezniük a potenciális „vevők” (szerződő felek) igényeit, és teret kell engedniük az új technológiák megjelenésének, meg kell találniuk az értékesítés azon formáját, amellyel a „rohanó világ” igényeit legmegfelelőbben kielégíthetik. Erre tekintettel a biztosítók egyes biztosítási szerződések megkötését elektronikus úton is lehetővé teszik. Kevés olyan jogviszony van, amely tekintetében a magyar jogalkotó biztosítási kötelezettséget ír elő. A gépjárművel okozható károk széles köre, azok potenciális

²² UJVÁRINÉ dr. ANTAL Edit: *Felelősségtan*, Patrocínium Kiadó, Budapest, 2017, 34.

²³ UJVÁRINÉ dr. ANTAL Edit: *Biztosítási szerződés*, ...254.

²⁴ NOVOTNI Zoltán: A szerződésszegés és a szerződésen kívüli károkozás elhatárolása a felelősségbiztosításoknál. *Biztosítási Szemle*, 1977/7–8., 202.

nagysága és a gépjárműforgalom növekedése²⁵ indokolta, hogy a gépjárműforgalomban részt venni kívánó személyek számára jogszabály tegye kötelezővé felelősségbiztosítási szerződés megkötését.²⁶ Fontos volt továbbá, hogy a közúti balesetek károsultjai biztonságos és megfelelő kielégítést kapjanak a felmerült káraik tekintetében. A gépjármű-felelősségbiztosítás a biztosítók számára szintén nagy jelentőséggel bír, mivel az a nem életbiztosítási piac fontos részét képezi.²⁷ Tekintettel arra, hogy ez a kíváncsalom uniós szintű az Európai Parlament és a Tanács megalkotta a gépjármű-felelősségbiztosításról és a biztosítási kötelezettség ellenőrzéséről szóló 2009/103/EK irányelvet, amelynek rendelkezéseit figyelembe véve kell a tagállamoknak megalkotniuk nemzeti jogszabályaikat.²⁸ Ennek megfelelően fogadta el a magyar jogalkotó a hatályos kötelező gépjármű-felelősségbiztosításról szóló 2009. évi LXII. törvényt (a továbbiakban: Gfbtv.), amely előírja a biztosítási kötelezettséget.

A biztosítók által kínált termékek közül a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás az egyetlen olyan szerződés, amelynek elektronikus úton történő megkötését a biztosítók kivétel nélkül lehetővé teszik. E folyamat vizsgálatához a Ptk. és az Ektv. már részletezett rendelkezései mellett figyelembe kell venni Gfbtv. szabályait, továbbá a Bit. vonatkozó rendelkezéseit. A biztosítási szerződés elektronikus úton történő megkötésének lehetővé tétele egy elektronikus kereskedelmi szolgáltatás, amelynek célja biztosítási szerződések (termékek) üzletszerű értékesítése.

4.2. A szerződés alanyai

A szerződés alanyait tekintve a szolgáltató (Ektv. szerint)/elektronikus utat biztosító fél (Ptk. alapján) oldalán a biztosító áll, míg a másik fél (Ptk.)/igénybe vevő (Ektv.) a szerződő fél lesz.

²⁵ A KSH adatai szerint Magyarországon 2017-ben több mint négymillió gépjármű volt forgalomban. Vö. http://www.ksh.hu/docs/hun/xstadat/xstadat_eves/i_ode006b.html, 2018. április 21.

²⁶ Európában már 1953-ban a – Zöldkártya Rendszer bevezetésével – elindult az arra irányuló törekvés, hogy a nemzetközi gépjárműforgalomban részt vevő gépjárművek által a gépjármű felségjelzésétől eltérő országban okozott közúti balesetek károsultjai megfelelő kielégítést kapjanak. Magyarország 1962-ben csatlakozott a Nemzetközi Zöldkártya Egyezményhez. Vö. <http://www.mabisz.hu/hu/nemzetkozi-kapcsolatok/cob.html>, 2018. június 23.

²⁷ A Magyar Biztosítók Szövetségének 2016. évre vonatkozó éves jelentése alapján a nem-életbiztosítási piac szerződéseinek 50%-át a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási szerződések képezik, amely mindkét biztosítási ágazatot tekintve 34,5%-ot jelent. A kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási szerződések száma 2016-ban az előző évhez képest 4,4%-kal nőtt. Ezzel párhuzamosan a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításból származó díjbevétel 23,7%-kal növekedett. Vö. <http://www.mabisz.hu/images/stories/docs/publikaciok/evkonyv-2017-magyar.pdf>, 2018. április 23.

²⁸ Az irányelv az átláthatóság és az egyszerűség érdekében egységes szerkezetbe foglalta az ezt megelőző többször módosított négy uniós irányelvet, amelyek a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításra vonatkozó egyes rendelkezéseket megállapították.

Elektronikus kereskedelmi szolgáltatás nyújtása általában nem engedélyköteles, azonban ez nem érinti a szolgáltatás jellegére tekintettel jogszabály által előírt engedély szükségességét. Ez azt jelenti, hogy természetesen csak a Magyar Nemzeti Bank mint a biztosítási szektor felügyeletét ellátó szerv engedélyével rendelkező biztosítási tevékenység végzésére jogosult²⁹ biztosító társaság teheti lehetővé elektronikus úton biztosítási szerződés megkötését. A kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás sajátossága, hogy a jogalkotó a biztosító személyét tekintve a szerződéskötési szabadság korlátját képező szerződéskötési kötelezettséget ír elő. A Gfbtv. 5. § (1) bekezdése alapján ugyanis a biztosító köteles elfogadni a szerződő fél által a jogszabályoknak megfelelően tett ajánlatát, amelyet csak kivételes esetben utasíthat el.³⁰ A szerződéskötési kötelezettség előírásával a jogalkotó biztosítani szeretné azt, hogy a biztosítók elutasítása miatt esetleg ne tudják a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítást megkötni, mi több, adott esetben biztosítási fedezettel nem rendelkező gépjárművek legyenek forgalomban.

A szerződő fél személyét érintően a biztosítási kötelezettség a Gfbtv. 4. § (1) bekezdés alapján a *gépjármű üzemmentartóját* terheli.³¹ Ez alapján tehát minden magyarországi telephelyű gépjármű üzemmentartója köteles felelősségbiztosítási szerződést kötni és azt díjfizetéssel folyamatosan hatályban tartani. Az üzemben tartó fogalmát is meghatározza a jogszabály, így üzemben tartónak minősül „*a gépjármű telephelye szerinti ország hatóságai által kibocsátott okiratba bejegyzett üzemmentartó (engedélyes, engedély jogosultja), ennek hiányában a tulajdonos*”.³² Érdekes kérdést vethet fel az üzemmentartó és az ajánlatot tevő szerződő fél személyének biztosító általi vizsgálata, ha az üzemmentartó (vagy a tulajdonos) egy jogi személy, ekkor ugyanis a biztosítási kötelezettség a jogi személyt terheli. Elsődlegesen elmondható, hogy ez esetben a Ptk. által a biztosítási szerződésre vonatkozó szabályoktól eltérhetnek, s rendszerint el is térnek (pl. hosszabb elbírálási határidő megállapítása), hiszen nem minősül fogyasztóval kötött szerződésnek. Másodsorban a jogi személy által tett ajánlatot a jogi személy nevében a törvényes képviselőt vezető vezető tisztségviselő vagy más, erre feljogosított szervezeti képviselő fogja megtenni. Kérdésként merül fel, hogy a biztosító mennyiben fogja vizsgálni

²⁹ A biztosítási tevékenység végzésének feltételeit, illetve a biztosítási tevékenység egyes ágazatok kizárólagos vagy kumulálható végzésére vonatkozó szabályokat a Bit. tartalmazza.

³⁰ A jogszabály szerint a biztosító köteles elutasítani a szerződő fél ajánlatát, ha azt a biztosítási időszak kezdetét hatvan nappal megelőzően tette [5. § (1) bekezdés második mondat]. Nem köteles elfogadni az ajánlatot, ha a biztosító a biztosítási időszak végére felmondta a szerződést, s az erre vonatkozó nyilatkozatát már megtette, s az hatályosult [5. § (4) bekezdés].

³¹ A biztosítási kötelezettség nem tévesztendő össze a szerződéskötési kötelezettséggel. Előbbi – ahogy erre utaltunk –, a gépjármű üzemmentartóját terheli, míg utóbbi – a szerződéskötési szabadság korlátjaként – a biztosítót terheli. A biztosító a Gfbtv. 5. § (1) bekezdése alapján köteles elfogadni az üzemmentartó ajánlatát.

³² Gfbtv. 3. § 35. pont.

az ajánlatot tevő személyét, vajon jogosult-e a képviselt jogi személy nevében nyilatkozatot tenni.

Amennyiben a szerződő fél fogyasztónak minősül, úgy az elektronikus szerződéskötésre is vonatkoznak a fogyasztóval kötött szerződésekre megállapított speciális szabályok. Mivel a szerződés távollévők között kötött szerződésnek minősül, ezért alkalmazni kell rá a távértékesítés keretében kötött pénzügyi ágazati szolgáltatási szerződésekről szóló 2005. évi XXV. törvényt. E törvény alapján a biztosítót a szerződő fél felé tájékoztatási kötelezettség terheli még a szerződéskötésre irányuló jognyilatkozatának megtételét megelőzően.

Lényeges a tájékoztatási kötelezettség idejének meghatározása, mivel ahogy az a későbbiekben is rögzítésre kerül, a Bit. alapján is terheli a biztosítót tájékoztatási kötelezettség, amelyet a szerződés megkötését megelőzően kell megtennie. A törvény alapján talán egyik legfontosabb fogyasztói jog, a tizennégy napos (adott esetben akár egy éves) indokolás nélküli felmondási jog biztosítása. [6. § (1) bekezdés] Ez a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítás alapján tulajdonképpen „üres jog”, hiszen a kötelező jellege miatt a szerződő fogyasztó nem élhet vele.

4.3. A szerződés megkötésének folyamata

A kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés elektronikus úton történő megkötésének lehetővé tétele a biztosító által üzemeltetett weboldal segítségével történik. A biztosító a weboldalán előre meghatározott kérdőív kitöltésével biztosítja annak lehetőségét, hogy a szerződő felek ajánlatot tehessenek. Első lépésként a kérdőívben szereplő adatok kitöltését kell elvégezni, amely kiterjed a szerződő fél személyes adataira, a biztosítani kívánt gépjármű adataira, esetleg pótdíj és kedvezmények igénybevételéhez szükséges adatokra. Általában külön kell megadni a szerződő fél adatait, s amennyiben a szerződő fél és a gépjármű tulajdonosának személye eltér, úgy a tulajdonos adatait.

A szerződő fél által közölt adatok egyébként adatvédelmi kérdéseket is felvetnek. Mi alapján kezeli a biztosító az „ügyfele” személyes adatait? Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) 5. § (1) bekezdés b) pontja írja elő a kötelező adatkezelést, amelyet törvény (illetve törvény felhatalmazása alapján helyi önkormányzat rendelete) közérdeken alapuló célból rendelhet el. A biztosítás olyan társadalmi és gazdasági jelentőséggel bír, hogy a biztosítók, a szerződő felek és a potenciális károsultak érdeke, valamint a biztosítás stabilitása is megkívánja a szükséges személyes adatok kezelését. Az adatkezelés jogalapját tehát a Bit. rendelkezései biztosítják. A Bit. 135. § (1) bekezdése adja a felhatalmazást – s egyben biztosítási titokként minősíti azokat – a biztosítóval szerződő fél olyan személyes adatainak kezeléséhez, amelyek a biztosítási szerződéssel, annak létrejöttével, nyilvántartásával, a szolgáltatással összefüggenek. A személyes adatok kezeléséhez tehát a jogalap adott, az adatkezelés célja nem más, mint a biztosítási szerződés megkötéséhez, módosításához, állományban tartásához, a biztosítási szerződésből származó követelések megítéléséhez szükséges információ birtoklása. E rendelkezések tehát

lehetővé teszik, hogy a weboldalon keresztül tett ajánlat alkalmával olyan adatokat kérjen a biztosító, hogy annak alapján az írásbeliség kritériumaként előírt, a nyilatkozó személyének beazonosítása megvalósulhat.

Ezzel összefüggésben megemlíthető, hogy az Európai Unió által megalkotott és 2018. május 25. napján hatályba lépő általános adatvédelmi rendelet (a továbbiakban: GDPR)³³ alapján az ilyen adatkezelésnek két jogalapja is lesz. A GDPR 6. cikk (1) bekezdés b) pontja bevezeti a szerződésen alapuló adatkezelés jogszerűségét, s a c) pontjában továbbra is fenntartja a kötelező adatkezelés esetét azzal, hogy jogszerűnek minősíti az adatkezelést, ha az jogi kötelezettség teljesítéséhez szükséges. A GDPR nem tesz különbséget az adatkezelések jogalapja között, így bármelyikre hivatkozással is valósul meg az adatkezelés, az jogszerűnek fog minősülni.

Az adatok bekérése és rögzítése a díjtartifa megállapításához szükséges. Ezek alapján a biztosító meghatározza a biztosítási időszakra vonatkozó egyedi biztosítási díjat. Amennyiben a weboldal kiszámította és megjelenítette a biztosítási díj összegét, ennek elfogadása esetén³⁴ az ajánlat megtehető. Az ajánlat megtételét megelőzően közvetlenül nyilatkozni szükséges arról, hogy az adatbeviteli mezőkben megadott adatokat szerződő fél ellenőrizte és azok megfelelnek a valóságnak, e nyilatkozatát egy négyzet „kipipálásával” teheti meg.

A szerződő fél ajánlatának elküldését követően az ajánlatához kötve van. Az ajánlati kötöttség főszabály szerint megszűnik annak az időnek az elteltével, amelyen belül az ajánlattevő – az ajánlatban megjelölt szolgáltatás jellegére és az ajánlat megtételének módjára tekintettel – a válasz megérkezését rendes körülmények között várhatta. A biztosítási szerződés esetén a fogyasztóval kötött biztosítási szerződés ráutaló magatartással is létrejöhet. Ez tulajdonképpen a biztosító hallgatását jelenti, tehát ha nem tesz elfogadó nyilatkozatot. Ha a biztosító az ajánlatra 15 napon – egészségügyi kockázat elbírálása esetén 60 napon³⁵ – belül nem nyilatkozik, akkor a biztosítási szerződés létrejön. Ennek feltétele, hogy az ajánlatot a jogviszony tartalmára vonatkozó jogszabályban előírt tájékoztatás birtokában a biztosító által rendszeresített ajánlati lapon és a biztosító díjszabásának megfelelően tegye.

Elektronikus úton történő szerződéskötés esetén a biztosító elektronikus úton megküldi a biztosítási fedezetet igazoló dokumentumot (biztosítási kötvény). Ennek leggyakrabban az ajánlat beérkezését visszaigazoló elektronikus üzenetben tesz ele-

³³ Az Európai Parlament és a Tanács 2016/679 rendelete a természetes személyeknek a személyes adatok kezelése tekintetében történő védelméről és az ilyen adatok szabad áramlásáról, valamint a 95/46/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (általános adatvédelmi rendelet).

³⁴ Ez alapján biztosítva van, hogy az ajánlatot tevő fél a biztosító díjtarifájának megfelelően tegye meg az ajánlatát.

³⁵ Ez utóbbi a kötelező gépjármű-felelősségbiztosításnál nem jöhet szóba, illetve annyiban talán mégis, hogy felmerül a kérdés, hogy egészségügyi kockázatnak minősítheti-e a biztosító, ha a gépjármű üzemeltetője (tulajdonosa) pl. mozgássérült. Természetesen nem, mivel, ha az üzemeltető vezetői engedélyt kapott a gépjárműforgalomban való részvételre, akkor a biztosító nem vizsgálhatja és nem kérdőjelezheti meg ennek jogszerűségét, nem tekinthet kockázatként erre.

get, mégpedig az üzenet csatolmányaként általában PDF dokumentum formában küldi el a fedezetet igazoló dokumentumot. Az elektronikus üzenetet a biztosító minősített elektronikus aláírással látja el, amely tekintetében elmondható, hogy az eIDAS-rendelet alapján ez megfelel az írásbeliség követelményeinek. A biztosítási kötvény tartalmára vonatkozóan nem ír elő a jogszabály kötelező tartalmi elemet. A Bit. 121. §-a tartalmazza a biztosítási szerződés kötelező tartalmi elemeit, amelyeket a biztosítók általános szerződési feltételekbe foglalják. Az általános szerződési feltételek megismerésének lehetőségét a szerződéskötést megelőzően biztosítani kell, hisz erre tekintettel, annak tartalma ismeretében teszi meg ajánlatát a szerződő fél. A biztosítót terheli az a kötelezettség is, hogy a szerződés fennállása alatt az általános szerződési feltételeket tárolásra és előhívásra alkalmas módon hozzáférhetővé tegye. Ezzel párhuzamosan és azonosan állapítja meg a Gfbtv. 6. § (7) bekezdése, hogy „ha a szerződés nem írásban jött létre, a biztosító köteles a létrejött szerződés tartalmával egyező tartalmú okiratot (ideértve a kötvényt is) kiállítani és azt a vele szerződő fél rendelkezésére bocsátani vagy számára hozzáférhetővé tenni”.

Az ajánlat elküldését követően a biztosítótól érkező ajánlat beérkezését visszaigazoló elektronikus üzenet nem minősül elfogadó nyilatkozatnak, tehát a szerződés ez által még nem jön létre. A biztosítót a Bit. alapján számos körülmény tekintetében tájékoztatási kötelezettség terheli, amelyet a Bit. 152. § (1) bekezdése szerint a szerződés megkötése előtt meg kell tennie. E kötelezettséget a Bit. 2018. február 23. napján hatályba lépő rendelkezései írják elő, amellyel a 2016/97/EU irányelvnek³⁶ felel meg. A biztosítónak a kockázat helye szerinti vagy a kötelezettségvállalás tagállamának hivatalos nyelvén – ha törvény eltérően nem rendelkezik – a biztosítási szerződés megkötése előtt kellő időben, bizonyítható és azonosítható módon, világos, pontos, közérthető, egyértelmű, nem félrevezető, tisztességes, részletes és díjmentes írásbeli tájékoztatást kell adnia a szerződést kötni kívánó ügyfél részére.³⁷

E tájékoztatást tehát *írásban* kell megtenni, amellyel kapcsolatban kérdés, hogy az elektronikus úton történő elküldése írásbeli tájékoztatásnak minősül-e. A jogszabály rendezi ezt a kérdést is, ugyanis elfogadja a tájékoztatási kötelezettség teljesí-

³⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2016/97/EU irányelve a biztosítási értékesítésről.

³⁷ A teljesség igénye nélkül a legfontosabbakat kiemelve, ezek a következők:

- a) a biztosító elnevezéséről, székhelyéről, jogi formájáról, valamint arról, hogy biztosítási tevékenységet végez,
- b) a hatáskörrel rendelkező felügyeleti hatóságról,
- c) a biztosítási szerződés jellemzőiről,
- d) a biztosító mentesülésének a szabályairól,
- e) a biztosító szolgáltatása korlátozásának a feltételeiről,
- f) a biztosítási szerződésben alkalmazott kizárásokról, valamint
- g) minden, a szokásos szerződési gyakorlattól, a szerződésre vonatkozó rendelkezésektől lényegesen vagy valamely korábban a felek között alkalmazott kikötéstől eltérő feltételről, így különösen azt a körülményt, hogy a magyartól eltérő jog alkalmazása vagy a magyartól eltérő bíróság kizárólagos illetékessége került kikötésre.

tésének azt, ha a biztosító tartós adathordozón³⁸ vagy honlapon keresztül tesz ennek eleget azzal, hogy az ügyfél ez irányú kérésére a tájékoztatást díjmentesen írásban is rendelkezésére kell bocsátani. A tartós adathordozón azonban csak akkor történhet a tájékoztatás, ha az ügyfél kifejezetten ezt a tájékoztatási módot választotta, és a tájékoztatás, valamint a kapcsolattartás szempontjából ez a mód megfelelő a számára. Az ügyfél ilyen választásának kell tekinteni, ha rendszeres internet-hozzáféréssel rendelkezik, így különösen, ha a biztosító számára megadta az e-mail-címét. Ez pedig szinte kivétel nélkül megtörténik, ugyanis a biztosító által kialakított rendszeresített űrlapon feltüntetésre kerül (bár annak megadása nem lehet kötelező) az e-mail-cím megadásának lehetősége, amelyet a szerződő felek általában rendelkezésre is bocsátanak.

E tájékoztatási kötelezettségének a biztosító az ajánlat beérkezését visszaigazoló üzenet elküldésekor eleget tehet, hiszen ekkor még nincs a felek között szerződés. A tájékoztatás tartalma szerint azonban arra lehet következtetni, hogy az ajánlat megtétele előtt kell azt közölni. Erre a következtetésre juthatunk a 2005. évi XXV. törvény alapján is, mivel a törvény 3. § (1) bekezdése a fogyasztóval kötött biztosítási szerződés esetén a tájékoztatási kötelezettséget az ajánlattételt megelőzően írja elő. Ezt tovább szigorítja azzal, hogy a (4) bekezdésben előírja, hogy amennyiben más jogszabály további tájékoztatási kötelezettséget ír elő a szolgáltatás tekintetében, azt ugyanebben az időpontban teljesíteni kell. Megállapítható tehát, hogy a Ptk., a Bit. és a 2005. évi XXV. törvény tartalma között nincs koherencia, s ebből eredően jelentős problémák merülhetnek fel a gyakorlatban, mikor pl. egy jogvita keretében a tájékoztatási kötelezettség teljesítését (annak idejét) vizsgálják. Amennyiben a biztosító elfogadja az ajánlatot, úgy a szerződés létrejön.³⁹

Az ajánlat elfogadása tekintetében a ráutaló magatartással történő elfogadás szabályait a Gfbtv. 6. § (1) bekezdése állapítja meg a következőképpen: „*a szerződés – a Polgári Törvénykönyv rendelkezései szerinti módokon túl – úgy is létrejön, ha a szerződő üzemben tartó a díjtarifának és a biztosítási feltételeknek megfelelő ajánlatát a jogviszony tartalmára, és a biztosítási feltételekre vonatkozó tájékoztatás ismeretében, a biztosító által a szerződéskötés céljából meghatározott tartalommal a biztosító vagy annak képviselője részére átadja*”, és arra a biztosító 15 napon belül nem tesz nyilatkozatot. A szerződés abban az esetben is létrejön, ha az ajánlat tartalma nem felel meg az előírt feltételeknek, de a biztosító nem tett elutasító (esetleg módosítást tartalmazó)⁴⁰ nyilatkozatot. [6. § (3) bekezdés] A biztosítási

³⁸ A Bit. 4. § (1) bekezdés 121. pontja a 2005. évi XXV. törvényben meghatározott fogalomra utal, amely a 2. § (1) bekezdés e) pontja szerint: „*tartós adathordozó: olyan eszköz, amely a fogyasztó számára lehetővé teszi a neki címzett adatoknak az adat céljának megfelelő ideig történő tartós tárolását és a tárolt adatok változatlan formában és tartalommal történő megjelenítését*”.

³⁹ Fontos kiemelni, hogy a Gfbtv. 8. § (5) bekezdés szerint a szerződés létrejöttére (megszűnésére) a Ptk. rendelkezései csak akkor alkalmazhatók, ha a jogszabály eltérő rendelkezést nem tartalmaz.

⁴⁰ A biztosító az ajánlatot annak átadásától számított tizenöt napon belül két indok alapján utasíthatja el: i) a díjtarifától és a biztosítási feltételektől való eltérésre történő hivatkozással,

szerződés általános szabályaihoz képest a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés esetén az elfogadó nyilatkozatra tizenöt napos határidőt biztosít, amely irányadó a fogyasztóval és a fogyasztónak nem minősülő üzembentartóval kötött szerződés esetén is. Ez utóbbi tekintetében azonban elmondható, hogy e határidőtől a biztosítók az általános szerződési feltételeikben rendszerint eltérnek, s hosszabb, általában harminc napos határidőt állapítanak meg. Ez a határidő tulajdonképpen nem kifejezetten kockázat-elbírálási határidőnek minősül, hiszen a biztosító számára a kockázat nagysága, illetve jellemzői előre kalkulálhatóak, mi több az ajánlat elutasítására sincs lehetősége valamely ismeretlen kockázat vagy a kockázat nagysága miatt. A kockázatot a biztosító a díj mértékének kalkulálásában kompenzálja.

4.4. A biztosító kockázatvállalása

A biztosítási szerződés tekintetében el kell különíteni a szerződés létrejöttét, illetve a szerződésben vállalt biztosítási fedezet fennállásának kezdetét, amely a kockázatvállalás kezdő időpontja lesz. A kockázatvállalás kezdetétől a biztosító kockázatban van, tehát azt követően bekövetkező biztosítási események tekintetében a szerződő fél rendelkezik biztosítási fedezettel, s a biztosító főszabály szerint helytállni köteles. A kockázatvállalás főszabály szerint a szerződésben meghatározott időpontban kezdődik, amely lehet a szerződéskötést megelőző, illetve a szerződés megkötését követő időpont is. Az előbbihez a biztosító írásbeli elfogadó nyilatkozata szükséges [Gfbtv. 19. § (2) bekezdés], amelynek korlátot a Gfbtv. nem szab, de általánosan irányadó a Ptk. 6:445. § (3) bekezdésében foglalt legfeljebb kilencven napos előzetes fedezetvállalást lehetővé tevő szabály. A felek megállapodása hiányában a biztosító kockázata a szerződés létrejöttéhez kapcsolódik. Mivel a biztosítót szerződéskötési kötelezettség terheli (a fent ismertetett kivételek figyelembevételével), és az ajánlat elbírálására tizenöt napos határideje van, amennyiben a szerződés létrejöttéhez kapcsolódik a kockázatviselés, a szerződő fél számára a biztosítók ún. *előzetes fedezetigazolást* bocsátanak ki. A felek tehát írásban megállapodhatnak abban, hogy a biztosító a külön meghatározott biztosítási kockázatot már olyan időponttól kezdődően viseli, amikor a felek között a szerződés még nem jött létre [Ptk. 6:445. § (2) bekezdés]. Az előzetes fedezetigazolás tehát azt igazolja, hogy az üzembentartó a szerződés megkötésére ajánlatot tett, s függetlenül attól, hogy a biztosító elfogadja vagy elutasítja az ajánlatot, a biztosító kockázatban lesz, tehát az üzembentartó biztosítási fedezettel rendelkezik az előzetes fedezetvállalás ideje alatt bekövetkező biztosítási események tekintetében.

ii) illetve abban az esetben, ha a biztosítási időszak végére felmondta a szerződést. A biztosító számára azonban nyitva áll egy tizenöt napos határidő, amely alatt javaslatot tehet az ajánlat díjtarifának és a biztosítási feltételeknek megfelelő módosítására. Ha az ajánlat módosítására tett javaslatot a szerződő a kézhezvételtől számított tizenöt napon belül nem kifogásolja, a szerződés a tizenötödik nap elteltével az ajánlat hatályosulásának időpontjára visszamenő hatállyal a módosított ajánlat szerint létrejön.

ÖSSZEGZÉS

A kutatás során arra a következtetésre jutottunk, hogy a szakirodalom mostohán bánik az elektronikus szerződéskötést érintő kérdésekkel, a kommentárok is csak szűk körben, alig szakadva el a közvetlen törvényi szövegtől kitekintés és elemzés nélkül foglalkoznak a területtel.

Az Ektv. és a Ptk. azonos tárgyú rendelkezéseit összevetve láthattuk, hogy a duplikáció és a megmutatókozó diszharmónia nem szolgálja a jogbiztonságot, nehezíti a jogalkalmazást.

Az írásbeliség alternatív változatát tartalmazó Ptk. 6:7. § (3) bekezdése egy körülírás, amely ebben a formában értelmezési nehézséget okoz. A Ptk.-ban sem ehelyütt, sem máshol nem találunk egyértelmű választ arra a kérdésre, hogy az elektronikus úton kötött szerződés mikor minősül írásban megkötött szerződésnek.

A biztosítási szerződés alakítását, ezen belül az írásbeliség követelményét illetően a Ptk. szabályozása és annak miniszteri indokolása nincs szinkronban, a jogi szabályozás alapján azonban egyértelmű, hogy nem szükséges az írásbeliség. A régi Ptk.-hoz képest kötetlenebb szabályok megkönnyítik az elektronikus szerződéskötést. A kutatás eredményeként, figyelemmel valamennyi jogszabályi előírásra, kételyünknek adunk hangot a tekintetben, hogy a weboldalakon keresztül kötött biztosítási szerződések mennyiben tekinthetők írásban kötött szerződésnek, mint ahogyan azt a biztosítók feltüntetik.

Az elektronikus kommunikációs eszközök útján megtett, illetve küldött jognyilatkozatok formai megítélése a joggyakorlatban eltérő.

Az elektronikus szerződéskötésre vonatkozó szabályozás érdemben nem változott és nem gazdagodott az új Ptk.-val, előrelépés az uniós jog területén következett be, az eIDAS-rendelet megszületésével. Nincs kiegészítő magánjogi szabály arra vonatkozóan, hogy a fokozott biztonságú elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentum is írásbelinek minősül, illetve az elektronikus bélyegző alkalmazhatóságáról, amit hiányolunk.

Megállapítható, hogy a kötelező gépjármű-felelősségbiztosítási szerződés elektronikus úton történő megkötésére komplex szabályozás jellemző, a biztosítók több jogszabály együttes alkalmazásával teremthetik meg jogszerűen az ilyen szerződéskötés lehetőségét. Megfigyelhető azonban, hogy az egyes jogszabályok rendelkezései eltérnek egymástól, ami a gyakorlati alkalmazásban visszas helyzeteket teremthet. Jelentős probléma merülhet fel és jogvitákat szülhet a tájékoztatási kötelezettség teljesítési idejére vonatkozó szabályok inkoherenciája, így javasoljuk ezen jogszabályi rendelkezések felülvizsgálatát és a szabályok összhangjának biztosítását.

Bízunk benne, hogy az elektronikus szerződéskötést és a távértékesítést során kötött biztosítási szerződéseket érintő igen szűkkeblű szakirodalmat tanulmányunk akár csak részben is gazdagította.